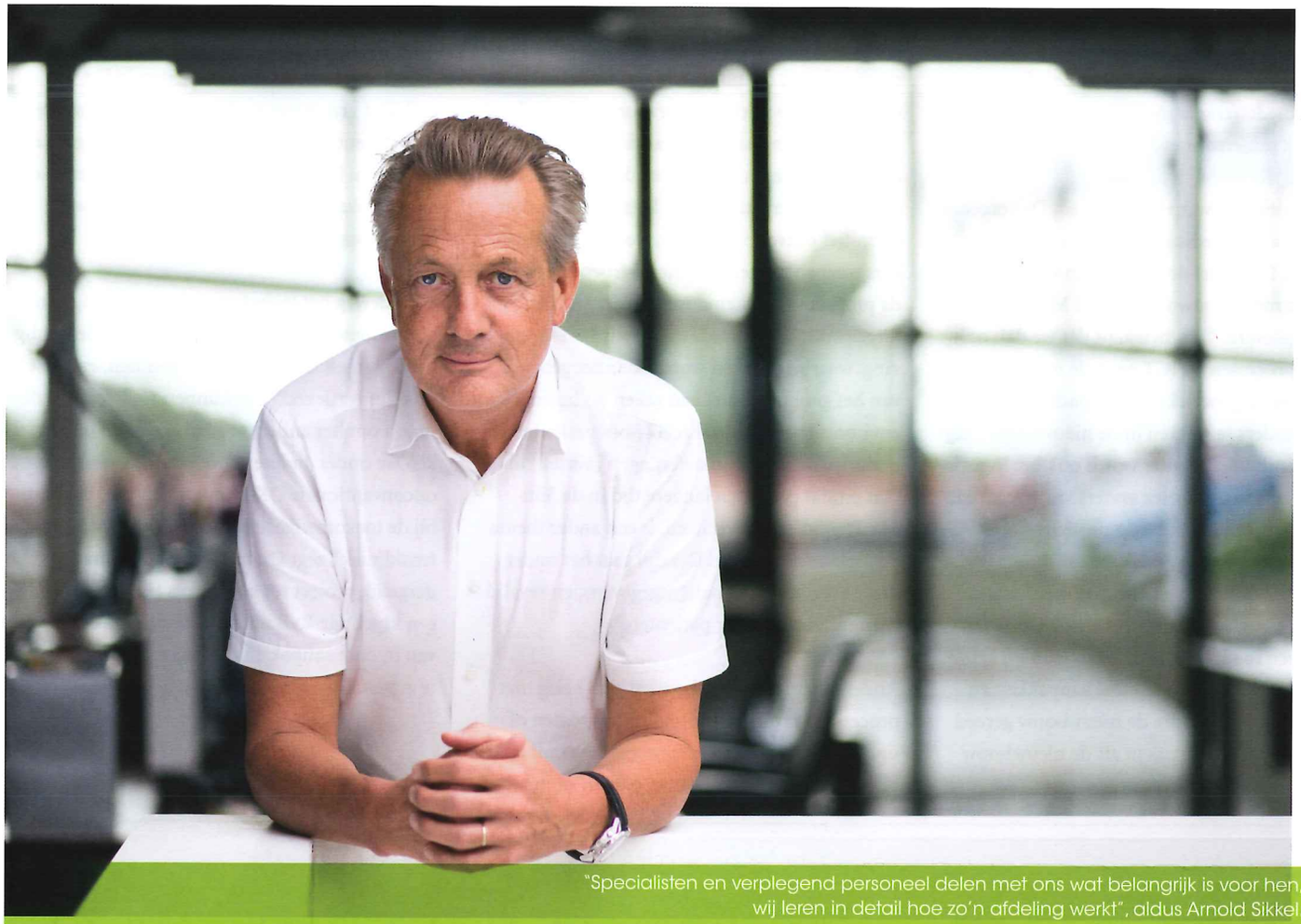

"Specialisten en verplegend personeel delen met ons wat belangrijk is voor hen, wij leren in detail hoe zo'n afdeling werkt", aldus Arnold Sikkel.

MEDEWERKERS EN WERKPROCES CENTRAAL

EGM architecten werkte voor het ontwerp van de nieuwbouw van de Sint Maartenskliniek nauw samen met de gebruikers van de revalidatieafdeling en het OK-complex. "Alle logistieke radertjes moeten op de juiste plek zitten om het geheel goed te laten functioneren."

Door: Wilma Schreiber

In 2014 kreeg Arnold Sikkel, partner-architect bij EGM architecten, het verzoek van Mark van Houdenhoven, voorzitter RvB van de Sint Maartenskliniek, mee te denken over het ontwerp van een nieuw OK-complex dat in 2019 gerealiseerd dient te zijn. "De zorg is dusdanig in beweging dat ik adviseerde een structuurplan voor het totale ziekenhuis te maken en vervolgens te onderzoeken hoe de revalidatieafdeling en het OK-complex er in het licht van de toekomstige ambities uit zouden moeten zien", aldus Sikkel. "Met gebouwen is het zaak jaren vooruit te denken omdat de investeringen in de verschillende zorgfuncties zo hoog zijn."

Al snel bleken de kosten voor verbouw van de kliniek dermate hoog dat nieuwbouw werd overwogen. Een berekening van D2 Ontwikke-

Exterieur van de nieuwbouw. De balkons bij de patiëntenkamers geven patiënten de mogelijkheid om naar buiten te gaan; illustratie: EGM architecten.

ling, dat optreedt als gedelegeerd opdrachtgever namens de Sint Maartenskliniek, wees uit dat nieuwbouw inderdaad gunstiger zou zijn qua prijs. Voor EGM architecten, al vele jaren specialist in het ontwerpen voor zorg en welzijn, was het ontwerp van een dergelijk specifieke verblijfsomgeving voor patiënten een primeur. "De verpleging van dwarslaesiepatiënten was een volstrekt onbekend gebied voor ons. Dus zijn we een dag op de afdeling geweest om te zien wat het personeel en de patiënten zoal doen", aldus Sikkel. "Dat bleek afwijkend van alles waar we tot nu voor gebouwd hebben. Patiënten zijn hier voor langere tijd om te revalideren en het verplegend personeel is de hele dag met hen bezig."

GEBRUIKERSOVERLEGGEN

Voor het ontwerp van het nieuwe gebouw inventariseerde Sikkel de handelingen van het verplegend personeel en streefde hij naar een zo aangenaam mogelijke werkomgeving. "Bijvoorbeeld dat rolstoelen en bedschermen niet in de weg staan en dat er sprake is van een frisse omgeving, zonder storende geuren. En voor de afdeling met CVA-patiënten gaf het personeel bijvoorbeeld aan dat de omgeving prikkelarm zou moeten zijn." De gebruikers speelden een belangrijke rol in het ontwerp. "We hebben geluisterd naar hun bedoelingen en zij hebben specifieke issues rond hun werk en de patiënten aangedragen. Vervolgens hebben we ook het concept ontwerp in gebruikersoverleggen besproken, van totale afdeling tot op kamerniveau. Zit alles op de juiste plek als het gaat om installaties en is de materialisatie in orde?"

De centrale gang bij de verpleegafdelingen, met werkposten voor verpleging en lounges voor patiënten; illustratie: EGM architecten.

Wat dat betreft signaleert Sikkel een verschuiving in het ontwerp van ziekenhuizen. "Waar eerder de patiënt het middelpunt vormde, staan nu medewerkers en het werkproces centraal. En een eenvoudige en prettige werkomgeving heeft alsnog als resultante dat de patiënt op de voorgrond staat." De ontwerpen van EGM architecten zijn zo veel mogelijk evidence-based. Zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat aspecten die van invloed zijn op de zintuigen een positief effect hebben op de patiënt. "Denk aan zaken als daglicht, geluidsniveau, veiligheid en privacy. Als je dat goed invult, ontstaat een prettig klimaat." Ook patiënten laten genieten van de natuur draagt bij aan een healing environment. "Daarom heb ik in de patiëntenkamers glazen puien tot aan de vloer geïntroduceerd en komen er balkons bij de kamers. Het is bewezen prettig voor mensen om te voelen dat het waait of te zien wat voor weer het is."

ANALYSE WERKPROCESSEN

Ook het ontwerp van het nieuwe OK-complex, waar de Sint Maartenskliniek hoogcomplexe operaties op het gebied van orthopedie uitvoert, begon met gesprekken met gebruikers. OKCN ondersteunde vanuit haar expertise het analyseren van de werkprocessen rond de OK en de logistieke stromen van mensen en goederen. Zo werd gekomen tot een programma van eisen. Sikkel: "In totaal hebben we voor het ontwerp zes gesprekken met gebruikers gevoerd. Daarna zijn in een workshop twee varianten besproken met 20 tot 30 medewerkers van het OK-complex om te kijken wat het beste past bij hun ideeën en wensen, en te komen tot de meest efficiënte en plezierige werkomgeving. Vergelijk het met het binnenwerk van een Zwitsers horloge: alle logistieke radertjes moeten op de juiste plek zitten om het geheel goed te laten functioneren."

Verder werden in samenspraak met de gebruikers allerlei scenario's bedacht en besproken hoe deze zouden uitwerken in het voorliggende ontwerp. "Hoe lopen zaken in geval van een operatie of een calamiteit, welke maatregelen zijn dan nodig, waar staan de benodigde instrumenten? Hierbij konden we gebruikmaken van de ervaring van OKCN. Zij hebben op basis van het ontwerp dummy's gemaakt en deze uitgetest met gebruikers", aldus Sikkel. "En je hebt te maken met hoogopgeleide gebruikers die zelf goede ideeën voor oplossingen aandragen." De ambitie van de Sint Maartenskliniek om bij het OK-complex voorop te willen lopen qua nieuwe technologische ontwikkelingen, noemt hij bijzonder. "Het is prachtig als een opdrachtgever innovatieve oplossingen durft te omarmen. Zo is een grote groep medewerkers naar Zweden gegaan om kennis te nemen van het Opragon-systeem en te zien of dit alternatieve plenumsysteem past bij de Sint Maartenskliniek."

Net als bij de revalidatieafdeling wordt in het nieuwe OK-complex gebruikgemaakt van daglicht. "Een enorme stap voorwaarts, want nu wordt nog gewerkt in een kunstmatig verlichte omgeving. Als dat straks allemaal binnen de kaders van oppervlakte en financiën gerealiseerd is, hebben we met zijn allen een prachtige prestatie geleverd." Het werken met gebruikers - de standaard werkwijze bij EGM architecten - is en blijft leerzaam. "Wat is er nu mooier dan met specialisten en verplegend personeel na te denken over oplossingen voor de afdeling. Zij delen met ons wat belangrijk is voor hen, wij leren hoe zo'n afdeling werkt. Dat tezamen leidt tot een optimaal werkbaar ontwerp." <